

Asioimistulkkauksen toimijuudet

Simo Määttä
Helsingin yliopisto

Tuija Kinnunen
Helsingin yliopisto

Veera Rautavuoma
Keski-Suomen tulkkip keskus

Abstract

Public service interpreting is a practice in which different agents collaborate in a wide array of communicative situations. At the same time, these heterogeneous situations are regimented by strict institutional, structural, and professional constraints. Thus, agency, i.e. functional ability based on individual identities and cultural models, materialized through collective activities, is a particularly challenging field of inquiry in such settings. This collaborative paper aims at examining agency in public service interpreting from the perspectives of a researcher specialized in the theory of agency, a public service interpreter who is also a researcher, and the head of a public interpreting service agency. Therefore, the goal is to combine theory and practice and bring together different stakeholders' points of view. Through this critical examination of the notion of agency, the authors aim at identifying a common ground that could function as a basis for a more cooperative model of agency in this context. The paper originates from a panel organized at the Finnish Symposium on Translation and Interpreting Studies held at the University of Tampere in April 2014.

Keywords: community interpreting, public service interpreting, agency

Avainsanat: asioimistulkkaus, toimijuus

1 Johdanto: kohti yhteisempää toimijuutta

Tampereen yliopistossa huhtikuussa 2014 järjestetyssä kääntämisen ja tulkkauksen tutkimuksen symposiumissa oli asioimistulkkauksen toimijuutta, statusta ja roolia koskeva paneelikeskustelu. Toimijuus määriteltiin paneelissa **yhteisöllisessä toiminnassa syntyväksi yksilön identiteettiä ja kulttuurisiin malleihin perustuvaksi toimintavalmiudeksi, joka voi olla sekä yksilöllistä että yhteisöllistä**. Erääksi paneelin tärkeimmistä teemoista kohosi asioimistulkkauksen moninaisuus, joka näkyy niin asioimistulkkauksen alojen (lainkäyttö, sosiaalitoimi, terveydenhuolto, koulutus, työvoimapolitiikka, kotoutus) kuin toimijoidenkin (tulkit, viranomaiset, maahanmuuttajat, maahanmuuttajien avustajat, tulkkip keskuksen työntekijät) moninaisuudessa.

Tässä artikkelissa pyrimme ottamaan huomioon sekä tutkimuksen että käytännön toiminnan näkemykset, kun pohdimme, mitä toimijuus asioimistulkkauksen näkökulmasta on ja millainen toimijuustietoisuus olisi alan eri toimijoiden kannalta

hyödyllisintä. Toimijuuden teoriasta kirjoittaa Tuija Kinnunen luvussa 2 Asioimistulkin toimijuus ja toimijuuden teoria. Asioimistulkin näkökulmaa valottaa Simo Määttä luvussa 3 Asioimistulkin toimijuuden lähtökohdat ja rajat. Veera Rautavuoma pohtii toimijuutta tulkkikeskuksen johtajan näkökulmasta luvussa 4 Tulkkikeskuksen toimijuudet.

Tarkoituksemme on näin luoda yhteyttä teorian ja käytännön välille ja tuoda esille myös kentän hiljaista tietoa, jota tähän asti ei ole tutkittu. Tällaiselle tiedolle on ominaista se, ettei sitä voi aina perustella tutkimustiedolla. Siten artikkelimme kohdat, joiden yhteydessä ei viitata aiempaan tutkimukseen, perustuvat kirjoittajien omaan kokemukseen tai itsenäiseen ajatteluun. Artikkelin yhtenä tavoitteena onkin osoittaa alueita, joita kentän ja itsenäisen pohdinnan näkökulmasta kannattaisi tutkia enemmän.

2 Asioimistulkin toimijuus ja toimijuuden teoria

Toimijuuden käsitettä (engl. *agency*) on määritelty tieteellisessä keskustelussa hyvin monella tapaa. On esimerkiksi kysytty, mikä saa yksilön toimimaan omaehtoisesti ja itsenäisesti tietyssä työtilanteessa. Samoin on kysytty, mitkä seikat rajaavat toiminnan mahdollisuuksia. Siten esimerkiksi artikkelin alussa mainitun toimijuuden määritelmän mukaan toimijuus on yhteisöllisessä toiminnassa syntyvää yksilön identiteettiin ja kulttuurisiin malleihin perustuvaa **toimintavalmiutta**, joka voi olla sekä yksilöllistä että yhteisöllistä. Tässä määritelmässä korostuu ajatus toimintavalmiista yksilöstä, siis ihmisestä, jolla on hallussaan monenlaisia mahdollisuuksia toimia. Lisäksi määritelmä tuo esiin, että toimijuutta voi olla myös yhteisössä, vaikkapa ammatillisessa yhteisössä. Artikkelikokoelman *Translators' Agency* johdannossa toimijuus taas määriteltiin yksilön **toimintahalukkuudeksi ja -mahdollisuudeksi** (*willingness & ability to act*) (Koskinen & Kinnunen 2010: 6). Tässä määritelmässä korostuvat yksilön halukkuus ja mahdollisuus toimia eli tuottaa toimijuutta. Tällainen toimijuus edellyttää yksilöltä valmiuksia toimia ja ympäristön hänelle tarjoamaa toimintamahdollisuutta.

2.1 Toimijuus ja toimintaympäristö

Toimijuus voidaan edellä esitettyjen määritelmien perusteella palauttaa kahteen eri lähtökohtaan, yhtäältä toimintaan ja toimijoiden **yksilöllisiin valinnanmahdollisuuksiin** ja toisaalta **toimintaympäristöön**. Toimintaympäristö muodostaa toiminnalle suhteellisen pysyvän rakenteen, joka voi Anthony Giddensin (1984) mukaan olla yksilön toimijuutta **rajoittava** tai sitä **tukeva** resurssi (ks. myös Heiskala 2004: 187; Alasuutari 2007: 182). Toimintaympäristön rakenteet tulevat toiminnassa näkyviksi, sillä toimijoiden on yleensä otettava ne huomioon (Giddens 1979: 5). Rakenteet eivät kuitenkaan ole muuttumattomia, vaan toimijat tuottavat niitä toiminnassaan uudelleen, ja heillä on myös mahdollisuus pyrkiä muuttamaan niitä tarpeen mukaan. Yksilön toimintaympäristöä voivat rakenteina määritellä esimerkiksi jokin organisaatio, kuten työnantaja, joka voi olla esimerkiksi asioimistulkkeskus, tai konkreettinen työn tekemisen paikka erilaisine toiminnan käytäntöineen, kuten tuomioistuin tai Maahanmuuttovirasto.

Karkeasti jakaen toimijuutta on siis tarkasteltu perinteisesti joko toimijan valinnanmahdollisuuksien tai toimintaympäristön rakenteiden näkökulmasta. Ensimmäinen näkökulma siirtää painopisteen toimijaan ja tämän tietoisuuteen omasta tekemisestään,

toinen näkökulma painottaa erilaisia yhteiskunnan tuottamia sosiaalisia rakenteita yksilön toimijuuteen vaikuttavina tekijöinä, esimerkiksi määriteltyjä valta-asemia ja sääntökokoelmia. Yksilön sisäiseen toimintahaluun liitetään mahdollisuus tietoiseen, refleктоivaan ja tavoitteelliseen toimintaan, jota ohjaa tietynlainen etiikka. Tämä puoli toimijuutta on luonteeltaan hyvin subjektiivista, ihmiseen yksilönä liittyvää. Toinen puoli toimijuutta sen sijaan nähdään suhteessa erilaisiin rakenteisiin, kuten toimijan suhteena valta-asemiin ja mahdollisuuksiin toteuttaa tavoitteitaan tässä asetelmassa. Yksilön toimijuutta korostettaessa ajatellaan, että toimintavalmius kehittyy ensisijaisesti ihmisestä itsestään käsin, jolloin toimija muokkaa yhteiskuntaa, kun taas rakenteita korostava näkökulma tuo esiin sitä, miten yhteiskunta rakenteineen synnyttää toimijansa. Toimijuutta on tarkasteltu myös toimijan valinnanmahdollisuuksien tai toimintaympäristön rakenteiden **keskinäisen vuorovaikutussuhteen** näkökulmasta (ks. esim. Archer 2000: 306). Tällöin on pohdittu erilaisia syy-seuraussuhteita eli kausaalisuutta (ks. esim. Koskinen 2010). (Giddens 1984; Archer 2000: 308; Loyal 2003: 51–58.)

2.2 Toimijan mahdollisuus valita ja vaikuttaa

Kuten edellä jo todettiin, yksilön toimijuuteen liittyy olennaisesti valinnanmahdollisuus eli toimijan mahdollisuus päättää, millä tavalla toimii (Giddens 1979: 56). Tämä riippuu siitä, millainen toimijaposition yksilöllä on – yksilö ei voi vapaasti valita, millaisen position itselleen ottaa, sillä toimintaposition määrittävät sosiaalisesti (ks. esim. Alasuutari 2007: 182–183). Margaret Archer (2000: 308) kuitenkin painottaa, että nimenomaan yksilöllä on aktiivista toiminnallista **valtaa** vaikuttaa rakenteisiin ja ettei yksilö pohjimmiltaan ole rakenteista tulevien vaikutteiden passiivinen kohde. Yksilöiden voima on mahdollisuudessa tarkastella toimintaympäristöä, **nähdä** toisenlaisia **vaihtoehtoja** sekä muokata ja kehittää ympäristöä yhdessä muiden toimijoiden kanssa. Yksilön temperamentti- ja henkilöhistoria ja työkokemus sekä henkilökohtaiset tavoitteet työ- ja yksityiselämässä vaikuttavat toimijuuteen. Myös yksilön hankkima koulutus tai mahdollisuudet saada koulutusta vaikuttavat toimintaan tietyn ammattin edustajana. (Joas & Knöbl 2004: 410–416.)

Yhteistyön etiikan näkökulma korostaa tarvetta toisen työn huomioonottamiseen ja kunnioittamiseen, jotta yhteisiä työtehtäviä hoidettaessa päästään onnistuneeseen lopputulokseen (Kinnunen & Vik-Tuovinen 2011; 2013). Archerin (2000: 308) käsittein toimijuus on ennen muuta **reflektiivistä toimijuutta**, kykyä oman toiminnan pohtivaan tarkasteluun ja vaihtoehtojen kehittämiseen sekä ympäristön muokkaamiseen. Asioimistulkkin toimijuuden tutkiminen ja tarkastelu voikin parhaimmillaan vahvistaa tulkkien ammatti-identiteettiä ja mahdollistaa myös uusien työtapojen kehittämisen (vrt. sosiaalityöntekijät, Krokfors 2010: 259).

Kuten asioimistulkkit, monien alojen ammattilaiset joutuvat sovitteluun omaa toimintaansa muiden alojen ammattilaisten toimintaan. Esimerkiksi sosiaalityöntekijät kohtaavat työssään terveydenhuollon ammattilaisten erilaisen tavan lähestyä ihmistä ja tämän tarpeita, jolloin sosiaalityöntekijöiden on osattava tuoda esiin omista ammatillisista tavoitteista lähtevää asiantuntemustaan (Krokfors 2010: 258). Sosiaalityöntekijän toimijuuden on kuvattu olevan ”tietoa, taitoa, valtaa ja kokemusta, sosiaalityöntekijän omaa psykobiografiaa” (Krokfors 2010: 251). Tällaista **asian-**

tuntemusta on tulkeilla esimerkiksi siitä, millä tapaa tulkattu viestintätilanne on sujuvinta hoitaa. Voidaankin ajatella, että tulkin toimijuus on sitä, että hän osaa siirtyä viestintätilanteen ulkopuolelle ja pystyy tarkastelemaan yhteistä työtilannetta monipuolisesti ja tuomaan muille työtilanteen osapuolille esiin oman näkökulmansa ja omat käsityksensä perustellusti ja ymmärrettävästi.

2.3 Tulkin ammatilliset oikeudet ja ammatin asema

Ammatti tuottaa yksilölle enemmän tai vähemmän pysyvän toimijaposition, joka on lähtökohta ammatilliselle toiminnalle ja tuottaa työympäristössä roolin, johon kohdistuu yleensä tietynlaisia odotuksia (ks. esim. Alasuutari 2007: 178–180).

Tulkkien ammatilliset toimintaoikeudet ovat tärkeä rakenteellinen toimijuuden resurssi muiden ammattiryhmien kanssa toimittaessa. Ammattiryhmän edustajan oikeus toimia tietyllä tavalla suhteessa niihin henkilöihin, joiden kanssa hän tekee työtä, vahvistaa ammattiryhmän jäsenten yksilöllistä toimijuutta. Esimerkkinä voi tarkastella oikeudenkäyntiä, jossa muilla ammattiryhmien edustajilla on runsaasti lainsäädännön määrittämiä **vastuita** ja **velvoitteita** sekä **oikeuksia** toimia ammatinsa edellyttämällä tavalla. Lainsäädäntö ja vahvat ammattikunnat suojaavat syyttäjälaitoksen, asianajajien, tuomarien, poliisin ja kärjäsihteereiden työskentelyä tehokkaasti. Suoranaisesti tulkkia koskevaa lainsäädäntöä on kuitenkin olemassa vähän. Esimerkiksi rikosprosessin tulkkauksessa vastikään vuonna 2013 uusittu lainsäädäntö ei ohjaa tulkin tapaa työskennellä vaan ilmaisee ainoastaan niukasti minimivaatimuksen: ”Tulkkina tai kääntäjänä saa toimia rehellinen ja muuten tehtävään sopiva henkilö, jolla on tehtävän edellyttämät taidot” (Rikoslaki 6 §). Mainituista tehtävän edellyttämistä taidoista ei laissa sen sijaan säädetä tarkemmin mitään. Tulkit eivät ole onnistuneet saamaan ammattikunnalleen yksinoikeutta hoitaa oikeustulkkausta, vaan tehtäviä hoitavat ”sopivat henkilöt” sertifioitujen tulkkien sijasta (ks. myös Monzó 2011: 13). Toisin kuin puutteellinen lainsäädäntö, liittojen kehittämät ammattisäännöt sen sijaan vahvistavat tulkin toimijuutta (ks. esim. Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto 2013). Ongelma on, että ammattisäännöistä ei tunneta riittävästi tai niiden merkitystä ei tunnusteta välttämättä edes oman ammattikunnan sisällä saati satunnaisesti tulkkina toimivien joukossa.

Työtä määrittävien säännösten puuttuminen viittaa tulkin ammatin tietynlaiseen kehittymättömyyteen, mistä Moira Inghilleri (2005) kirjoittaa asioimistulkkausta käsittelevässä artikkelissaan. Inghilleri (mas. 76) kysyy, milloin asioimistulkkien omaehtoinen toiminta alkaa **muuttaa vallitsevia asiantiloja** vai tyytyvätkö asioimistulkit ainoastaan toisintamaan vallitsevia käytäntöjä. Inghillerin (mas. 82) mukaan asioimistulkkien esittämät vaatimukset esimerkiksi asianmukaisesta akkreditoinnista ja yhteistyön osapuolten koulutuksesta työskentelyyn tulkkien kanssa ovat jo askeleita oman toimijuuden kehittämisessä. Inghilleri (mp.) viittaa Pierre Bourdieun (2000: 158–59) ajatuksiin ja toteaa, että tulkeilla on mahdollisuus muuttaa tilannetta, mutta tulkkien pitää aluksi pystyä sopimaan keskenään siitä, ”keitä he ovat”. Suomessa havaitut ongelmat niin kutsutun tulkkausdirektiivin täytäntöönpanossa ja oikeustulkki-rekisterilainsäädännön kehittämisessä kertovat kuitenkin siitä, että lainsäädännön uudistamisessa on vaikeata edetä tulkkien ammattikunnan esittämällä tavoilla ja myös ammattikunnan sisällä on joitakin erimielisyyksiä asioista (ks. esim. Tulkkausdirektiivin

täytäntöönpano 2012 ja Oikeustulkkiin rekisterin perustamista selvittävän työryhmän muistio 2014.)

Oikeustulkkauksen käytäntöjä tutkittaessa on huomattu, miten häilyviä ja ristiriitaisia tulkkauksen käytännöt ovat ja miten eri tavalla tulkit toimivat oikeussalissa ja myös toimeksiantoihin valmistautuessaan (Kinnunen 2010a, 2010b). Samoin on havaittu, että tuomioistuinlaitosten tulkkiin hankkimiseen liittyvät käytännöt vaihtelevat oikeustalosta toiseen ja myös oikeustalojen sisällä (Isolahti & Kinnunen 2008). Tästä on päätelty, että suomalainen oikeustulkkausinstituutio on vasta kehittymässä ja että kehittymiseen on mahdollista vaikuttaa tällä hetkellä. Tulkeilla on vielä mahdollisuus vaikuttaa oman ammattinsa harjoittamiseen oikeussalissa. Samat mahdollisuudet koskevat asioimistulkkauksen koko kenttää.

3 Asioimistulkin toimijuuden lähtökohdat ja rajat

Tässä luvussa käsitellään ensin lyhyesti asioimistulkin toimijuuteen vaikuttavia tekijöitä asioimistulkin näkökulmasta ja sen jälkeen tarkemmin kieli-ideologioita, ristiriitaisia rooliodotuksia ja eettistä stressiä. Ajatukset ja asiat, joiden yhteydessä ei ole viittausta tutkimuskirjallisuuteen, perustuvat kirjoittajan omaan yli 10 vuoden kokemukseen asioimistulkkinäkökulmasta ja työuran aikana käytyihin keskusteluihin tulkki-kollegoiden ja muiden toimijoiden kanssa.

3.1 Asioimistulkin mietteitä toimijuudesta

Asioimistulkin kannalta toimijuuteen vaikuttavat ainakin tulkin työkielet, sukupuoli, toimeksianton aihe ja rakenne sekä se, keneltä tulkki saa palkkaa ja millä perusteilla. Itse asiassa nämä eri tekijät kuitenkin kietoutuvat yhteen, ja myös raja edellisessä luvussa käsiteltyjen toimijasta riippuvien ja toimintaympäristön rakenteista johtuvien seikkojen välillä hämärtyy. Siten esimerkiksi työkieli tai työkielet vaikuttavat paljolti siihen, millaisia toimeksiantoja tulkilla on ja mihin toimintaympäristöihin hän joutuu, koska eri kulttuureista ja kieliryhmistä tulevien maahanmuuttajien tarpeet eivät ole samanlaiset.

Tulkkiin välillä on myös ammatillisiin polkuihin, ammatillistumisen asteeseen ja kielellisiin resursseihin liittyviä eroja. Niinpä suomea äidinkielenään tai äidinkielenomaisesti puhuvilla tulkeilla ja suomea vieraana kielenään puhuvilla tulkeilla toimijuuden rakenne ja rajat määrittyvät eri tavalla. Kieleen liittyviä tekijöitä ovat toisaalta myös maahanmuuttaja-asiakkaan kielelliset resurssit: tulkkaustilanteessa käytetty kieli ei useinkaan ole hänen vahvin kielensä. Tällöin tulkkaustilanteessa käytetään *lingua francaa*. Suomessa ainakin englanti, arabia, ranska, portugali, venäjä, persia, suahili ja lingala voivat olla *lingua franca* -kieliä, ja esimerkiksi englannin ja ranskan asioimistulkkaus on useimmiten *lingua franca* -tulkkausta. Toimijuuteen vaikuttaa myös se, onko suomi (tai ruotsi) tulkin A-kieli vai B- (tai C- tai D- jne.) kieli.

Tulkin toimijuutta määrittää ja rajaa sekin, tapahtuuko tulkkaus simultaanisesti kuiskaten vai konsekutiivisesti. Tulkilla ei aina ole mahdollisuutta vaikuttaa tulkkaustavan valintaan, ja tulkkaustapa vaihtelee usein samassa tilanteessakin. Myös sillä, tehdäänkö tulkkaus läsnäolo-, puhelin- vai videotulkkauskseenä on suuri merkitys. Sitä paitsi tulkit

voivat saman tilanteen aikana joutua tulkkaamaan niin spontaanisti puhuttua kuin paperista luettua puhetta ja myös kääntämään kirjoitettua tekstiä suullisesti ensinäkemältä.

Työn kuormittavuus vaikuttaa tulkin toimijuuteen. Sen lisäksi, että tulkkaus on aina kognitiivisesti kuluttavaa, on asioimistulkin työ henkisesti raskasta monesta syystä. Stressiä aiheuttaa esimerkiksi kiire: saman päivän aikana tulkki voi esimerkiksi pääkaupunkiseudulla käydä tulkkaamassa jopa viidessä eri paikassa, jotka kaikki sijaitsevat kaupunkialueen eri puolilla. Kaiken lisäksi työtä on kovin vaikea ennakoida, sillä tulkkauksia perutaan usein, ja uusia tulkkauksia voi tulla hyvinkin lyhyellä varoitusaajalla.

Itse tulkkaustilanteet voivat olla psyykkisesti haastavia osallistujien välisten jännitteiden ja ahdistavien asiakokonaisuuksien takia (ks. myös Vuori 2013: 156–157). Joidenkin kielten puhujien joukossa on erityisen paljon sotaa paenneita ihmisiä, jotka ovat kokeneet ja joutuneet näkemään monenlaista väkivaltaa. Näiden kielten tulkeilla onkin vaara sairastua sijaistraumaan, jolloin tulkki alkaa kokea samankaltaisia oireita kuin traumatisoitunut maahanmuuttaja-asiakkaansa (Shlesinger 2007; Määttä 2014b).

3.2 Kieli-ideologiat ja ristiriitaiset odotukset

Tulkkaustilanteiden rakenteeseen kuuluvat, eri instituutioiden käytänteisiin ja kielenkäyttötapoihin liittyvät tekijät rajoittavat tulkin toimijuutta. Niinpä tulkki ei aina saa tarvitsemiaan taukoja, eikä hänelle anneta ennakkomateriaalia, koska hänen katsotaan olevan konemainen käänösautomaatti, jonka kautta viestit välittyvät kielestä toiseen sisällön lainkaan muuttumatta. Tämä kone kielenkäyttökanavassa -metafora liittyy **kieli-ideologioihin** eli kulttuurisiin käsityksiin siitä, mitä kieli on ja kuinka se toimii (Woolard & Schieffelin 1994). Usein kieli-ideologiat ovat ristiriidassa sen kanssa, kuinka kieli todellisuudessa toimii ja kuinka tulkkaustilanteen eri osallistajat käyttävät kieltä.

Monissa tutkimuksissa (Haviland 2003; Berk-Seligson 2008; Angermeyer 2008; Määttä 2011, 2014a) on katsottu, että erityisesti oikeuslaitoksessa ovat vahvassa asemassa kieli-ideologiat, joissa korostuu yksikielisyyden ihanne ja sangen yksioikoinen monikielisyyskäsitys, joka ei vastaa monikielisen viestinnän todellisuutta tai sitä, kuinka ihmiset elävät ja kokevat monikielisyytensä.

Kieli-ideologioiden ihannekuvan ja kielenkäytön todellisuuden välinen kuilu heijastuu myös ristiriitaisissa odotuksissa tulkkia kohtaan. Asioimistulkin ammattisäännösten mukaan tulkin ei pitäisi lähteä omaehtoisesti selventämään viestiä (Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto 2013). Maahanmuuttaja-asiakkaan kannalta tällainen selventäminen ja helpommin ymmärrettävien termien käyttö voi kuitenkin olla parempi vaihtoehto, kun tulkataan vaikkapa lainkäytön tai psykiatrian abstrakteja termejä tai sosiaalilainsäädännön käsitteitä tai kun lauserakenne tai tekstityyppi on lähtökielessä kovin monimutkainen. Ammattietiikan mukaan toimittaessa maahanmuuttaja-asiakkaan pitäisi tulkin kautta ilmaista, ettei hän ole ymmärtänyt, niin että viranomaisella voisi selventää asian. Usein maahanmuuttaja-asiakas ei kuitenkaan pyydä tällaista selvennystä, vaikka tulkki huomaa sekä itse tilanteessa että erityisesti sen lopputuloksen perusteella, ettei

viesti ole mennyt perille. Jotkut tulkit voivat tällöin pyytää viranomaiselta selvempää kieltä vedoten esimerkiksi siihen, ettei sanatarkka tulkkaaminen ole mahdollista. Toisaalta tulkki voi kokea, että häneltä puuttuu tällaisiin pyyntöihin vaadittava auktoriteetti tai hän voi kokemuksensa perusteella tuntea, ettei selventämispyyntöstä ole hyötyä vaan pikemminkin haittaa (Mason 2000: 223; Määttä 2014a, 2015). Helpointa olisi, että viranomainen viestisi niin selkeästi ja maahanmuuttaja-asiakkaan tarpeet huomioiden, ettei lisäselitysten tarvetta tulisi (vrt. Mäntynen 2013: 119).

Viranomaisasiakas edellyttää mahdollisimman sanatarkkaa käännoä erityisesti silloin, kun puhe on itse asiassa lähtöisin kirjoitetusta tekstistä. Kirjoitetut tekstit ovatkin tulkkaustilanteissa konkreettisesti läsnä, koska niitä luetaan ja tuotetaan tulkkaustilanteen aikana. Mutta ne ovat aina läsnä myös tulkkaustilanteiden taustalla: lakeina, määräyksinä ja aiemmista tapaamisista laadittuina muistiinpanoina ja päätöksinä, joihin tulkkaustilanteet perustuvat ja joita niissä tuodaan esille. Siten tulkkaustilanteiden ”spontaani” kielenkäyttökin on kirjoitetun kielen erityispiirteiden sävyttämää, ja koko tilanteen päämääränä on kirjallisen raportin, päätöksen tai muistion laatiminen (Määttä 2014a, 2015).

3.3 Eettinen stressi

Kirjoitetun kielen ja kirjoitettujen tekstien vaikutus toimijuuteen on ristiriitainen. Niinpä tulkit kykenevät hyvinkin sanatarkkoihin ja kirjoitetun kielen erityispiirteitä seuraaviin puhuttuihin käännoksiin ja **lukupuheen** tulkkauksiin (ks. myös Tenhonen-Lightfoot 2014). Siten he täyttävät sekä viranomaisasiakkaan että ammattietiikan määräämät rooliodotukset. Mutta lopputuloksena voi tällöin olla se, ettei maahanmuuttaja-asiakas ole ymmärtänyt viestiä, ja seuraukset saattavat olla hänen kannaltaan kohtalokkaat. Siten lopputulos voi olla yleisen moraalikäsitteksen vastainen, vaikka tulkki onkin toiminut sekä viranomaisten että tulkkien omien rooliodotusten mukaisesti. Toisaalta lopputulos on tulkinkin kannalta epäedullinen, jos myös viranomaiselle käy selväksi, ettei viesti ole mennyt perille: hän voi katsoa, että tämä johtuu tulkin ammattitaidottomuudesta tai jopa hänen huonosta kielitaidostaan.

Claudia Angelelli (2008: 151) on todennut, etteivät asioimistulkit useinkaan ole tietoisia toimijuudestaan ja toimijuuden seurauksista. Tämä johtunee osittain toimijuuden moniulotteisuudesta, sillä esimerkiksi edellä kuvatun kaltaisissa tilanteissa tulkin toimijuutta voidaan tarkastella ainakin ammattietiikan vaatimusten, yleisen moraalikäsitteksen, oman ammattitaitokäsityksen ja muille toimijoille syntyvän ammattitaitokäsityksen kannalta. Tulkki ei toki voi lähteä muuttamaan viranomaistoiminnan viestintäkoneistoa ja sen valtasuherakennetta eikä yhteiskunnassa yleisesti vallitsevia kieli-ideologioita, joista ristiriita tulkin henkilökohtaisen toimijuuden ja toimintaympäristön rakenteiden välillä perimmiltään juontaa juurensa. Toisaalta viranomainen ei ehkä ole selvillä siitä, että tulkeille asetetuilla vaatimuksilla on suuri merkitys maahanmuuttajan toimijuuteen. Pohjimmiltaan kysymys onkin siitä, onko asioimistulkkauksen tavoitteena viranomaisen toimijuuden takaaminen vai myös maahanmuuttajan toimijuuden edistäminen. Monet ovat sitä mieltä, ettei tällaisen asioiden pohtimisella ole mitään tekemistä asioimistulkkauksen tutkimisen ja asioimistulkkien toimijuuden edistämisen kanssa. Tällöin unohdetaan, että laajemmasta eettisestä kehyksestä riippumatta toimijuuden ja roolin epämuukavuusalueelle joutuminen

aiheuttaa joka tapauksessa *eettistä stressiä* (vrt. esim. Jameton 1984; Ulrich ym. 2007), joka taas heijastuu vastavaikutuksena tulkin toimijuutta rajoittaen (ks. myös Abdallah 2010: 24). Siksi myös toimijuuden rajoista ja raja-alueista pitäisi puhua kaikkien toimintaan osallistuvien kesken.

4 Tulkikeskuksen toimijuudet

Tässä luvussa tarkastellaan asioimistulkkauksen kentän nykytilannetta palveluntuottamisen näkökulmasta. Painopiste on toimintaympäristön kuvauksessa, minkä lisäksi esitetään huomioita yksilön valinnanmahdollisuuksista kielipalveluorganisaatiossa. Näkökulma on kunnallisen tulkikeskuksen johtajan näkökulma, jossa yhdistyvät arkiset havainnot, viranomaissäädökset, tutkittu tieto sekä verkostoyhteistyö.

4.1 Moninaiset toimintaympäristöt ja toimijuussuhteet

Asioimistulkkausalan pioneereja ovat kunnalliset tulkikeskukset, joiden alueellinen verkosto luotiin 1990-luvulla tukemaan pakolaisten ja muiden maahanmuuttajien sijoittumista kuntiin (ks. esim. Laalo-Ristilä 2013).¹ Kielipalvelumarkkinoilla vallitsee kuitenkin tällä hetkellä todellinen toimijoiden kirjo: kunnallisten tulkkeskusten lisäksi alalla toimii useita suurempia kielipalveluyrityksiä, lukuisia pienempiä yrityksiä sekä suuri joukko yksityisiä ammatinharjoittajia, joilla usein on samanaikaisesti sopimuksia useiden eri toimijoiden kanssa. Uusia toimijoita tulee alalle jatkuvasti ja kilpailu kiristyy samalla kun koulutetuista ja pätevistä tulkeista on monissa kielissä pulaa. Moninaisuuden lisäksi tämänhetkiselä tilanteelle on leimallista tietty hybridisyys: vaikka julkisella sektorilla on järjestämisvastuu peruspalveluiden osalta, monien palveluiden ei kuitenkaan välttämättä tarvitse olla julkisen toimijan tuottamia. Näihin palveluihin lukeutuvat myös viranomaislähtöisissä asioissa lakisäätteiset tulkki- ja käännöspalvelut. Kielipalveluala näyttääkin selkeästi olevan murroksessa, ja tälle murrokselle on ominaista toisaalta julkisen sektorin markkinaistuminen, toisaalta toimijoiden jatkuva tasapainottelu muuttuvan lainsäädännön mukaiseksi.

Myös tulkkien ja tulkkeskusten keskinäinen suhde voi olla sangen moninainen: tulkki voi olla työsuhteinen kuukausipalkkainen työntekijä, toimeksiantosuhteessa verokortilla toimiva freelancer, yksityinen ammatinharjoittaja (”toiminimi”) tai jonkin muun yrityksen työntekijä eli alihankintasuhhteessa tulkkeskukseen.² Tulkkeskuksen näkökulmasta tämä moninaisuus on niin työnjohdollinen kuin hallinnollinen haaste: siinä missä kuukausipalkkaiset ja toimeksiantosuhteiset tulkit kuuluvat työnjohdollisesti tulkkeskuksen johtajan alaisuuteen, ostopalvelusuhde perustuu täysin toisentyypiselle oikeussuhteelle, jossa tulkkeskus ostaa tulkilta palveluita. Tällöin tulkkeskus on tilaaja ja tulkki palvelun tuottaja. Tämä ero ei ole kovin näkyvä tulkkeskuksen arjessa: esimerkiksi palautekeskustelut ja niiden pohjalta sovitut toimenpiteet toteutetaan samalla tavalla sopimustyyppistä riippumatta, ja tulkkeskus on

1 Seija Laalo-Ristilän Pirkanmaan tulkkeskuksen toimintaa esittelevä artikkeli valottaa hyvin toimijuutta tulkkeskuksessa toimivien eri ammattilaisten näkökulmasta ja toimii samalla yleisesityksenä yhden kunnallisen tulkkeskuksen toiminnasta.

2 Vaikka freelance-toiminta yhdistetään usein freelance-verokortilla toimimiseen, freelancer voi myös olla yrittäjä tai yksityinen ammatinharjoittaja, joka laskuttaa tulkkeskusta tarjoamastaan palvelusta. Käytännössä freelancer tarkoittaa siis kaikkia muita kuin kuukausipalkkaisia tulkkeja.

viime kädessä yhtä lailla vastuussa tehdyn työn laadusta. Kuitenkin erilaisesta oikeussuhteesta kumpuavat erot ovat periaatetasolla merkittäviä, ja niin tulkkiokeskuksen kuin tulkinkin on oltava niistä tietoinen.

Tulkkauksen tuottaminen ostopalveluna on siis vahvasti muokannut niin tulkkiokeskuksen kuin tulkinkin toimijuutta. Ostopalvelussa tulkki toimii yrittäjänä, ja hänen vastuullaan on omalta osaltaan huolehtia siitä, että sopimusvelvollisuudet tulevat täytetyiksi: työmääräykset palautuvat ajallaan ja asianmukaisesti täytettynä tulkki-keskukseen, ja laskut on laadittu oikein. Kun tulkkiokeskus ei toimi työnantajana vaan palvelun tilaajana, myös yrittäjän eläkevakuutuksesta on huolehdittava. Tulkin vastuu yrittäjänä tai itsenäisenä ammattinharjoittajana ulottuu myös vastuuseen oman ammattitaidon kehittämisestä.

4.2 Haasteelliset hallintomallit

Tulkin ja tulkkiokeskuksen keskinäisten roolien ja aseman määrittelyn ohella haasteita löytyy myös julkisen sektorin toimintaa säätelevistä laeista ja palveluiden tuottamis- malleista. Julkishallinnossa on erityisesti 2000-luvulla ulkoistettu palveluita siten, että julkinen toimija tilaa palvelun yksityiseltä palveluntuottajalta markkinahintaan tarjouskilpailujen kautta. Vuonna 2007 voimaan tulleen julkisia hankintoja säätelevän lain mukaan valtion ja kuntien viranomaisten on kilpailutettava hankintansa aina kun julkisen tuen osuus hankinnan arvosta on yli puolet (Laki julkisista hankinnoista 6 §). Kielipalveluita kilpailutetaan tästä johtuen jatkuvasti, ja niinpä julkisen hallinnon hankintojen sähköisessä ilmoituskanavassa Hilmassa julkaistujen hankintailmoitusten seuraamisesta on tullut arkipäivää niin tulkkiokeskukselle kuin monille tulkeillekin.

Tuottajan ja tilaajan eriyttämisellä pyritään selkeään hallintomalliin, mutta siinä on myös riskinsä. Vaikka pyrkimyksenä on tuottaa laadukkaita palveluja mahdollisimman kustannustehokkaasti, kilpailutuksen vaikutukset kustannuskehitykseen ovat usein arvaamattomat. Näin on erityisesti Suomessa harvinaisten kielten kohdalla. Samaten kokonaistaloudellisuuden arvioiminen voi olla tarjouskilpailussa vaikeaa, sillä tulkkauspalveluissa oheiskustannukset muodostavat usein merkittävän osan palvelun lopullisesta hinnasta. Tilaaja-tuottajamallin periaatteeseen kuuluu, että tilaaja valvoo ostajana palvelun laatua, mutta laadun määrittely ja luotettava mittaaminen tarjouskilpailussa on sangen haasteellista. Vaikka asioimistulkkauksen alalla vallitsi- sikin jonkinlainen konsensus siitä, millainen tulkkaus on laadukasta, nämä näkökohdat taipuvat usein huonosti tarjouskilpailun laatupisteytykseksi.³ Pahimmassa tapauksessa ostopalveluosuuksiaan kilpailuttavat, julkishallinnon alaisuuteen kuuluvat tulkki- keskuksset muuttuvat enemmän tai vähemmän passiivisiksi palveluiden tilaajiksi. Tämä on tietenkin ristiriitaista, sillä tulkkiokeskusten täytyy tuotetun palvelun laadun ja kustannustehokkuuden nimissä pystyä tekemään aktiivisia päätöksiä asiakkaidensa parhaaksi. Kilpailutus siis toisaalta kaventaa tulkkiokeskusten liikkumavaraa ja toisaalta – tarjouskilpailuihin osallistumisen myötä – avaa uusia mahdollisuuksia ja toimintaympäristöjä. Toisaalta taas kilpailutusten myötä kielipalvelumarkkinat ovat

3 Myös alan liitot ja ammattijärjestöt ovat ilmaisseet huolensa julkishallinnon käänös- ja tulkkausalan kilpailutuksesta, joka mm. SKTL:n ja KAJ:n 18.6.2014 päivätyn muistion mukaan on ”pikemminkin vinouttanut markkinoita kuin tehostanut hankintaa” (Selvitys käänös- ja tulkkauspalveluiden kilpailutuksesta).

alkaneet eriytyä ja erikoistua, ja esimerkiksi valtionhallinnon toimijoille tuotetut kielipalvelut ovatkin tavallaan jo oma markkina-alueensa. Asioimistulkkauksen kenttä muuntuu siis jatkuvasti.

4.3 Ammatilliset liikkumavarat

Kuten edellä on todettu, tietoisuus omasta toimijuudesta merkitsee samalla tietoisuutta eri tilanteissa piilevistä vaihtoehdoista: siitä että voi joko tehdä tai jättää jotakin tekemättä, tai siitä että asian voisi tehdä myös toisin (ks. myös Kujamäki 2011: 13). Näitä valintatilanteita kohtaavat päivittäin työssään tulkkien ohella myös muut kielipalvelualan ammattilaiset, mm. tulkkeskuksessa työskentelevät tulkkivälittäjät. Vaikka tulkkauspalveluja tilaavien ja tulkin välityksellä toimivien viranomaisten kouluttaminen on osoittautunut tehokkaimmaksi keinoksi parantaa yhteistyön toimivuutta tulkatussa asioimistilanteessa, myös arkisen työn valinnat voivat olla merkityksellisiä. Esimerkiksi tulkkivälittäjä ei suinkaan ole pelkkä mekaaninen linkki tulkkien ja tilaajien välillä, sillä tulkkivälittäjän toimintaympäristö tarjoaa lukuisia mahdollisuuksia mm. tilaaja-asiakkaan motivointiin ja opastukseen. Epäröivän tai skeptisen tilaajan kohdalla tulkkivälittäjä voi viitata kääntämistä ja tulkitsemistä sääteleviin lakeihin ja siten vakuuttaa asiakkaan tulkin tilaamisen tarpeellisuudesta – tiukassa rahoitustilanteessa ei kirkasotsainen vetoaminen kielelliseen tasa-arvoon aina riitä. Toisaalta tulkkivälittäjä voi ratkaisevalla tavalla helpottaa toimeksiantoon valmistautumista pyytämällä lisätietoja tulkattavan asiakastilanteen luonteesta esimerkiksi vetoamalla ammattisäännösten salassapitopykälään tai siihen, että tulkin on ammattimaisesti toimiakseen kyettävä **etukäteen** punnitsemaan oma kyvykkyytensä selviytyä tehtävästä, mikä ilman taustamateriaalia on usein mahdotonta. Halutessaan tulkkivälittäjä voi siis suhteellisen pienilläkin eleillä sekä helpottaa tulkin työtä että samalla parantaa välittämänsä palvelun laatua.

Asioimistulkkauksen saralla peräänkuulutetaan koulutusta alan kehityksen, laadun parantamisen ja arvostuksen nostamisen keinona, eikä tulkkeskuksenkaan näkökulmasta oikotietä onneen ole. Rekrytoijan kannalta tulkki, jolla on sekä kokemusta että koulutusta, on turvallisin valinta jo siitäkin syystä, että koulutuksella ja ammatillisella reflektiolla on selvä yhteys. Tämä paljastuu usein jo työhaastatteluissa: koulutetut tulkit ovat valmiimpia analysoimaan omaa ammatillista rooliaan eri näkökulmista ja pohtivat usein mielellään eri toimintamalleja. Tällaisen tulkin tulkkeskus voi rauhallisin mielin lähettää tilanteeseen kuin tilanteeseen.

5 Lopuksi: asioimistulkin toimijuus – ihanteet ja käytäntö

Asioimistulkkauksen ala tarvitsee ideaaleja, sillä ilman niitä ei ole myöskään mitään, mitä tavoitella. Siksi toimijuuden ja siihen liittyen roolien pohtiminen on tärkeää. Jotta yksilöiden ja yhteisöjen toimintavalmiudet ja toimintaroolit asioimistulkkauksen kentällä kehittyisivät käytännössä, erilaiset toimijaidentiteetit ja toimintakulttuurit on otettava huomioon. Tutkijan, asioimistulkin ja tulkkeskuksen näkökulmasta ihanteet eivät kuitenkaan välttämättä ole samanlaisia, ja toimijuuden toteutuminen kaikessa moninaisuudessaan edellyttääkin keskinäistä luottamusta yhteisten tavoitteiden eteen ponnistelevien toimijoiden välillä ja siten myös yhteistä päämäärää. Parhaimmillaan

tietoisuus omasta ja kaikkien palvelun tuottamiseen osallistuvien osapuolten toimijuudesta synnyttää ammatillista aktivismia.

Toimijuuden näkökulman korostamiseen sisältyy kuitenkin idealisoinnin vaara, jos se johtaa siihen, että jäädytään piehtaroimaan toimijoiden aktiivisuudessa, ammatillisuudessa ja potentiaalisessa vallassa ja ummistetaan silmät arkirealismilta ja epäkohdilta. Kriittinen tutkimus on hyväksi, mutta on myös mietittävä keinoja soveltaa kriittistä tutkimusta **kriittiseen toimintaan** (vrt. Suoranta & Ryyänen 2014: 16). Siksi tässä artikkelissa on pyritty pohtimaan toimijuutta sekä teorian että käytännön näkökulmasta. Tavoitteena onkin ennen muuta keskustelun herättäminen yhtäältä eri toimijoiden ja toisaalta teorian ja käytännön välillä, jotta asioimistulkkauksen alalle syntyisi laajempaa pohdintaa ja ajatustenvaihtoa, joiden pohjalta asioita voidaan kehittää.

Kirjallisuuslähteet

Abdallah, Kristiina 2010. Translators' Agency in Production Networks. Teoksessa: Tuija Kinnunen & Kaisa Koskinen (toim.). *Translators' Agency*. Tampere: Tampere University Press, 11–56. Saatavissa: <http://tampub.uta.fi/handle/10024/65639> [viitattu 4.9.2014].

Alasuutari, Pertti 2007. *Yhteiskuntateoria ja inhimillinen todellisuus*. Helsinki: Gaudeamus.

Angelelli, Claudia 2008. The Role of the Interpreter in the Healthcare Setting: A Plea for a Dialogue between Research and Practice. Teoksessa: Carmen Valero-Garcés & Anne Martin (toim.) *Crossing Borders in Community Interpreting*. Amsterdam: Benjamins, 147–163.

Angermeyer, Philipp Sebastian 2008. Creating Monolingualism in the Multilingual Courtroom. *Sociolinguistic Studies* 2:3, 385–403.

Archer, Margaret 2000. *Being Human. The Problem of Agency*. Cambridge: Cambridge University Press.

Berk-Seligson, Susan 2008. Judicial Systems in Contact: Access to Justice and the Right to Interpreting/Translating Services among the Quichua of Ecuador. *Interpreting* 10:1, 9–33.

Bourdieu, Pierre 2000. *Pascalian Meditations*. Englanninkielinen käännös Richard Nice. London: Polity.

Giddens, Anthony 1979. *Central Problems in Social Theory. Action, Structure and Contradiction in Social Analysis*. London: Macmillan.

Giddens, Anthony 1984. *The Constitution of Society. Outline of the Theory of Structuration*. Cambridge, UK: Polity Press.

Haviland, John Beard 2003. Ideologies of Language: Some Reflections on Language and the US Law. *American Anthropologist* 105:4, 764–774.

Heiskala, Risto 2004. *Toiminta, tapa ja rakenne*. Toinen painos. Helsinki: Gaudeamus.

Inghilleri, Moira 2005. Mediating Zones of Uncertainty: Interpreter Agency, the Interpreting Habitus and Political Asylum Adjudication. *The Translator* 11:1, 69–85.

Isolahti, Nina & Tuija Kinnunen 2008. Tuomioistuinten kokemuksia oikeustulkkaustilanteista. Teoksessa: *Oikeustulkkauksen selvityshanke*. Helsinki: Helsingin yliopiston täydennyskoulutuskeskus, Liite 2.

Saatavissa: http://www.kaj.fi/files/104/oikeustulkkauksen_raportti_13.6.08.pdf [viitattu 25.11.2014].

Jameton, Andrew 1984. *Nursing Practice. The Ethical Issues*. Englewood Cliffs, N.J.: Prentice Hall.

Joas, Hans & Wolfgang Knöbl 2004. *Sozialtheorie. Zwanzig einführende Vorlesungen*. Frankfurt am Main: Suhrkamp.

Kinnunen, Tuija 2010a. Agency, Activity and Court Interpreting. Teoksessa: Tuija Kinnunen & Kaisa Koskinen (toim.) *Translators' Agency*. Tampere: Tampere University Press, 126–164. Saatavissa: <http://tampub.uta.fi/handle/10024/65639> [viitattu 4.9.2014].

Kinnunen, Tuija 2010b. Gerichtsdolmetscher – Hilfsmittel der Interaktion oder Akteur in gemeinsamer Tätigkeit. Teoksessa: Werner Kallmeyer, Ewald Reuter & Jürgen F. Schopp (toim.) *Perspektiven auf Kommunikation. Festschrift für Liisa Tiittula*. Berlin: Saxa, 245–256.

Kinnunen, Tuija & Gun-Viol Vik-Tuovinen 2011. Oikeustulkin työ – yhteistyön etiikkaa. Teoksessa: Niina Nissilä & Nestori Siponkoski (toim.) *Kieli ja etiikka. VAKKI Symposium XXXI*. Vaasa: VAKKI, 141–152.

Saatavissa: http://www.vakki.net/publications/2011/VAKKI2011_Kinnunen&Vik-Tuovinen.pdf [viitattu 4.9.2014].

Kinnunen, Tuija & Gun-Viol Vik-Tuovinen 2013. Familiarity with Case Material – Threat to Impartiality or Necessary Precondition for Quality in Court Interpreting in Criminal Trials? Teoksessa: Olalla García Becerra, E. Macarena Pradas Macías & Rafael Barranco-Droege (toim.) *Quality in Interpreting: Widening the Scope*. Granada: Comares.

Koskinen, Kaisa 2010. Agency and Causality. Towards Explaining by Mechanisms in Translation Studies. Teoksessa: Tuija Kinnunen & Kaisa Koskinen (toim.) *Translators' Agency*. Tampere: Tampere University Press, 165–187.

Saatavissa: <http://tampub.uta.fi/handle/10024/65639> [viitattu 4.9.2014].

Koskinen, Kaisa & Tuija Kinnunen 2010. Introduction. Teoksessa: Tuija Kinnunen & Kaisa Koskinen (toim.) *Translators' Agency*. Tampere: Tampere University Press, 4–10. Saatavissa: <http://tampub.uta.fi/handle/10024/65639> [viitattu 4.9.2014].

Krokkfors, Ylva 2010. Miten sosiaalityöntekijän toimijuus näkyi kohtaamisessa iäkkään kuntoutujan kanssa? *Gerontologia* 24:3, 249–259.

Kujamäki, Pekka 2011. Sota, käänöskulttuurit ja toimijuus. Julkaisussa: Raila Hekkanen, Esa Penttilä & Nestori Siponkoski (toim.) *MikaEL. Kääntämisen ja tulkkauksen tutkimuksen symposiumin verkkojulkaisu* vol. 5. Saatavissa: http://www.sktl.fi/@Bin/85378/Kujamaki_MikaEL2011.pdf [viitattu 3.9.2014].

Laalo-Ristilä, Seija 2013. Tekijät toimivan tulkkauksen takana. Teoksessa: Kaisa Koskinen (toim.) *Tulkattu Tampere*. Tampere: Tampere University Press, 161–183.

Laki julkisista hankinnoista 30.3.2007/348.

Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070348> [viitattu 25.11.2014].

Loyal, Steven 2003. *Sociology of Anthony Giddens*. London: Pluto Press.

Mason, Ian 2000. Models and Methods in Dialogue Interpreting Research. Teoksessa: Maeve Olohan (toim.) *Intercultural Faultlines. Research Models in Translation Studies I: Textual and Cognitive Aspects*. Manchester: St. Jerome, 215–231.

Monzó, Esther 2011. Legal and Translational Occupations in Spain. Teoksessa: Rakefet Sela-Sheffy & Miriam Shlesinger (toim.) *Identity and Status in the Translational Professions*. Philadelphia: Benjamins, 11–30.

Mäntynen, Anna 2013. Asioimistulkkaus maahanmuuttajien terveystalvetyksikössä Tampereella. Teoksessa: Kaisa Koskinen (toim.) *Tulkattu Tampere*. Tampere: Tampere University Press, 106–125.

Määttä, Simo 2011. Kieli-ideologiat ja oikeustulkkauksen laatu. Julkaisussa: Raila Hekkanen, Esa Penttilä & Nestori Siponkoski (toim.) *MikaEL. Kääntämisen ja tulkkauksen tutkimuksen symposiumin verkkojulkaisu* vol. 5. Saatavissa: https://sktl-fi.directo.fi/@Bin/85387/Maatta_MikaEL2011.pdf [viitattu 1.9.2014].

Määttä, Simo 2014a [tulossa]. Interprétariat juridique en Finlande et autorité en matière de langage : savoir linguistique et pouvoir discursif. *Les dossiers d'HEL 6: Linguistiques d'intervention. Les usages socio-politiques des savoirs sur le langage et les langues* [supplément électronique à la revue *Histoire Epistémologie Langage*].

Määttä, Simo 2014b. Public Service Interpreting with Male Survivors and Alleged Perpetrators of Sexual Violence. Teoksessa: Carmen Valero-Garcés (toim.) *(Re)considerando ética e ideología en situaciones de conflicto — (Re)visiting Ethics and Ideology in Situations of Conflict*. Alcalá de Henares: Universidad de Alcalá, 58–64. Saatavissa:

http://www.academia.edu/6766273/Public_Service_Interpreting_with_Male_Survivors_and_Alleged_Perpetrators_of_Sexual_Violence [viitattu 30.8.2014].

Määttä, Simo 2015 [tulossa]. Interpreting the Discourse of Reporting in Interviews Conducted by Law Enforcement Agents.

Oikeustulkkien rekisterin perustamista selvittävän työryhmän muistio 2014. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2014:22.

Rikoslaki 19.12.1889/39. Saatavissa:

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1889/18890039001> [viitattu 25.11.2014].

Selvitys käännös- ja tulkkauspalveluiden kilpailutuksesta. *Kääntäjä* 3/2014, 29–31. Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto.

Shlesinger, Yael 2007. Vicarious Traumatization among Interpreters Who Work with Torture Survivors and Their Therapists. Teoksessa: Franz Pöchhacker, Arnt Lykke Jakobsen & Inger M. Mees (toim.) *Interpreting Studies and Beyond. A Tribute to Miriam Shlesinger*. Frederiksberg: Samfundslitteratur Press, 153–172.

Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto 2013. *Asioimistulkin ammattisäännöstö*. Saatavissa: https://sktl-fi.directo.fi/@Bin/280271/Asioimistulkin_ammattiss%C3%A4%C3%A4nn%C3%B6st%C3%B6.pdf [viitattu 28.10.2014].

Suoranta, Juha & Sanna Ryyänen 2014. *Taisteleva tutkimus*. Helsinki: Into.

Tenhonen-Lightfoot, Erja 2014. Myyttinen virtuositeettiä – rajanvetoa tulkkauksen ja tulkkausolosuhteiden välillä. Esitelmä. *XII kääntämisen ja tulkkauksen tutkimuksen symposiumi*, Tampere 11.–12.4.2014.

Tulkkausdirektiivin täytäntöönpano 2012. Oikeusministeriön julkaisu 74/2012. Saatavissa: <http://www.oikeusministerio.fi/fi/index/julkaisut/julkaisuarkisto/1370263344212.html> [viitattu 28.10.2014].

Ulrich, Connie, Patricia O'Donnell, Carol Taylor, Adrienne Farrar, Marion Danis & Christine Grady 2007. Ethical Climate, Ethics Stress, and the Job Satisfaction of Nurses and Social Workers in the United States. *Social Science & Medicine* 65:8, 1708–1719.

Vuori, Jaana 2013. Se on siinä. Asioimistulkit monikulttuurisessa tilassa. Teoksessa: Kaisa Koskinen (toim.) *Tulkattu Tampere*. Tampere: Tampere University Press, 156–157.

Woolard, Kathryn & Bambi Schieffelin 1994. Language ideology. *Annual Review of Anthropology* 23, 55–82.

Kirjoittajien esittely ja yhteystiedot

Simo Määttä (simo.maatta(at)helsinki.fi) toimi ranskan kääntämisen yliopistonlehtorina Helsingin yliopistossa. Hänen tutkimusalueitaan ovat kääntämisen ja asioimistulkkauksen tutkimus ja kriittinen diskurssitutkimus ja sosiolingvistiikka. Hän on myös kääntäjä ja asioimistulkki.

Tuija Kinnunen (tuija.t.kinnunen(at)helsinki.fi) on saksan kääntämisen yliopistonlehtori ja käännöstieteen dosentti Helsingin yliopistossa. Hänen tutkimusaiheitaan ovat oikeuskääntäminen ja oikeustulkkaus sekä toimijuus.

Veera Rautavuoma (veera.rautavuoma(at)jkl.fi) on toiminut Keski-Suomen tulkkeskuksen johtajana vuodesta 2011 lähtien. Hän on väitellyt hungarologian alalta Jyväskylän yliopistossa ja työskennellyt myös tutkijana, opettajana ja tulkkina.